

Hemşirelik Öğrencilerinde Öz-Yeterlilik Algısı ile Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Determination of The Relationship Between Perception of Self-Efficacy and Problem Solving Skills in Nursing Students

Kezban KORAŞ SÖZEN¹, İnayet GÜNTÜRK², Nurhan KULOĞLU³

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinde öz-yeterlilik algısı ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlandı.

Gereç ve Yöntemler: Tanımlayıcı ve tanımlayıcı tipte olan çalışma 11 Şubat - 11 Mart 2019 tarihleri arasında bir üniversitenin sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünde yürütüldü. Çalışmaya 340 hemşirelik öğrencisi katıldı. Verilerin toplanmasında öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini sorgulayacak Tanıtıcı Özellikleri Belirleme Formu, Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri kullanıldı.

Bulgular: Öğrencilerin toplam Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği puan ortalaması 85.71 ± 13.45 olarak bulunurken; öğrencilerin Problem Çözme Envanteri puan ortalaması 90.26 ± 19.72 olarak hesaplandı. Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği ile Problem Çözme Envanteri toplam puanı ve alt grupları arasında yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda orta düzeyde anlamlı ve negatif bir ilişki saptandı.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik seviyelerinin orta düzeyde olduğu, 1. ve 2. sınıfların 3. ve 4. sınıflara göre daha yüksek olduğu tespit edildi. Öğrencilerin problem çözme becerileri irdelenildiğinde toplam puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptandı. Öz-yeterlilik düzeyleri yüksek olan öğrencilerde problem çözme becerisinin de yüksek olduğu tespit edildi.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Öz-yeterlilik, Problem çözme.

ABSTRACT

Objective: In this study, it was aimed to determine the relationship between perception of self-efficacy and problem solving skills in nursing students.

Material and Methods: The research was conducted in the nursing department of a university between February 11 and March 11, 2019. 340 nursing students participated in the study. Descriptive Characteristics Determination Form, Self-Efficacy-Efficacy Scale and Problem Solving Inventory were used in collecting the data.

Results: The mean score of the students' self-efficacy-sufficiency scale was 85.71 ± 13.45 ; The mean score of the students' Problem Solving Inventory was calculated as 90.26 ± 19.72 . Pearson correlation analysis between the Self Efficacy-Sufficiency Scale and the Problem Solving Inventory total score and its sub-groups revealed a moderate significant and negative relationship.

Conclusion: Self-Efficacy-Sufficiency levels of nursing students were found to be moderate and 1st and 2nd grades were higher than 3rd and 4th grades. When the problem solving skills of the students were examined, it was found that the average total score was medium. Problem solving skills were also found to be high in students with high levels of self-efficacy.

Keywords: Nursing, Self-efficacy, Problem solving.

GİRİŞ

İlk kez Amerikalı bir psikolog olan Bandura tarafından ortaya konulan “öz-yeterlilik”, en genel tanımıyla bireyin bir eylemi gerçekleştirebilmek

1. Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde Zübeyde Hanım SYO, Hemşirelik Bölümü, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği AD, Niğde/ Türkiye,

E-posta Adresi: kezban_koras@hotmail.com,

ORCID ID: 0000-0002-7426-5138

2. Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde Zübeyde Hanım SYO, Ebelik Bölümü, Niğde, Türkiye.

ORCID ID: 0000-0002-8299-1359

3. Öğr. Gör. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde Zübeyde Hanım Sağlık Hizmetleri MYO, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Niğde, Türkiye. ORCID ID: 0000-0002-1199-2784

*Bu çalışma 20-22 Aralık 2019 tarihinde 1. Uluslararası Malatya Uygulamalı Bilimler Kongresi'nde sözlü olarak sunulmuştur.

Gönderim Tarihi: 08.05.2020 - Kabul Tarihi: 01.07.2021

için gerekli adımları organize edip, başarılı olup olmayacağına veya ne derecede başarılı olacağına ilişkin algısıdır (1). Diğer bir ifadeyle; bireyin arzu ettiği sonuçlara ulaşmak amacıyla yerine getirmesi gereken görevleri, uygulamada kendine olan güveni hakkındaki yargısıdır (2). Ayrıca öz-yeterlilik, sadece bir algı değil bununla birlikte bireyin kendi yeteneklerini ve potansiyelini objektif şekilde değerlendirmesine yardımcı olan bir araç olarak da tanımlanmıştır ve bir eylemin planlanması, gerekli becerilerin farkında olunması, örgütlenmesi, elde edilecek olumlu sonuçların gözden geçirilmesi gibi öğeleri içerir (3). Dolayısıyla öz-yeterlilik algısının problem çözme becerisini de beraberinde getirmesi

beklenebilir. Bununla birlikte farklı alanlarda yapılan çalışmalarda öz-yeterlilik düzeyi yüksek olan bireylerde problem çözme becerisinin yüksek olduğu gösterilmiştir (4,5).

Literatürde problem çözme ve problem çözme becerisi kavramlarına ilişkin birbirinden farklı birçok tanımın yapıldığı görülmekle birlikte, problem çözme; “bir amaca erişmekte karşılaşılan güçlükleri yenme sürecidir” şeklinde tanımlanabilir (6). Problem çözme becerisi, bireyin günlük hayatta karşısına çıkan basit ya da karmaşık, önemli ya da önemsiz her tür sorunun çözümünde gerekli olan vazgeçilmez bir beceridir (2,7). Bu açıdan bakıldığında, problem çözme becerisi hemşirelerin verdiği bakımın kalitesi, içeriği, niteliği, etkinliği, verimliliğini ve meslekte profesyonelliği belirlemede önemli bir araç olarak düşünülebilir (8).

Bireyin öz-yeterlilik inancının oluşmasını etkileyen dört temel kaynağın olduğu öne sürülmüştür ve bu kaynaklar; bireyin kendi yaşantıları, dolaylı öğrenme yaşantıları, sözel ikna, fizyolojik ve duygusal durum olarak belirtilmektedir (9). Öz-yeterliliğin gelişimine etki eden bu dört temel kaynağa bağlı olarak ortaya çıkan sosyal öz-yeterlilik, akademik öz-yeterlilik, mesleki öz-yeterlilik, duygusal öz-yeterlilik gibi birçok öz-yeterlilik algısı olduğu belirtilmektedir (10). Akademik öz-yeterlilik bunların en önemlileri arasında bulunmaktadır. Akademik öz-yeterlilik; bireyin belirlemiş olduğu akademik başarıya ulaşabilmesi için kendi performansını düzenleyerek gerçekleştirmesine ilişkin becerileri olarak ifade edilmektedir (8). Zimmerman (11), akademik öz-yeterliliği, öğrencilerin öğrenim hayatlarında veli veya öğretmenlerine güvenmek yerine kendi performanslarına güvenmeleri olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla eğitim sürecinin öz-yeterliliğe ve dolayısıyla da problem çözme becerisine doğrudan etki etmesi beklenmektedir.

Hemşirenin kendisini problem çözmede yeterli olarak algılaması, birey, aile ve toplumun sağlığı ile ilgili problemleri görmesi ve çözüm üretme isteğinde olması anlamına gelmektedir. Hemşire bireyin ve toplumun durumu değişikçe; değişimi anlar, yorumlar ve yeni bilgileri bir

araya getirerek, problem çözme basamaklarını uygulamaya yansır. Hemşirelik mesleği üyeleri ne kadar iyi düzeyde problem çözme becerisine sahip olurlarsa o ölçüde bireyin ve toplumun sağlığını koruma, geliştirme ve yaşam kalitesini artırma yönünde etkin hizmet verirler (12).

Bu bilgiler doğrultusunda, bu çalışma ile Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Zübeyde Hanım Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Araştırmanın Tipi, Yeri ve Zamanı

Tanımlayıcı ve tanımlayıcı tipte olan araştırmanın evrenini, 11 Şubat-11 Mart 2019 tarihlerinde Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Niğde Zübeyde Hanım Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde kayıtlı olan 462 öğrenci oluşturdu. Evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi ve örneklem seçimine gidilmedi. Araştırmaya, belirtilen tarihlerde eğitimine devam eden, gönüllü ve devamlı 340 öğrenci katıldı.

Çalışmaya etik kurul onayı ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Niğde Zübeyde Hanım Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındıktan sonra başlandı.

Araştırmada Kullanılacak Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini sorgulayacak Tanıtıcı Özellikleri Belirleme Formu, Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri kullanıldı.

Tanıtıcı Özellikleri Belirleme Formu: Bu form literatür (6,9,12) doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan katılımcıların, cinsiyeti, yaş, öğrenim durumu gibi sosyodemografik bilgilerini edinmeye yönelik soruları içermektedir.

Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ): 1982 yılında Sherer ve Maddux tarafından geliştirilen ve 1999 yılında Gözüm ve Aksayan tarafından Türkçe'ye uyarlanan Öz-Etkililik Yeterlilik Ölçeği özel bir davranış baskınlığını değerlendirmeyen genel öz- etkililik- yeterlilik düzeyini ölçen 23

maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir (13,14). Ölçekte; “beni hiç tanımlamıyor” 1 puan, “beni biraz tanımlıyor” 2 puan, “kararsızım” 3 puan, “beni iyi tanımlıyor” 4 puan, “beni çok iyi tanımlıyor” 5 puan seçeneklerinden birisinin işaretlenmesi istenmektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 22. maddeler ters yönde puanlanmaktadır. Ölçekten en az 23, en fazla 115 puan alınabilmektedir. Yüksek puan öz-etkililik-yeterlilik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekte “Davranışa Başlama”, “Davranışı Sürdürme”, “Davranışı Tamamlama” ve “Engellerle Mücadele” olmak üzere 4 alt boyut vardır. Davranışa Başlama alt boyutu 2, 11, 12, 14, 17, 18, 20 ve 22. maddelerden; Davranışı Sürdürme alt boyutu 4, 5, 6, 7, 10, 16 ve 19. maddelerden; Davranışı Tamamlama alt boyutu 3, 8, 9, 15 ve 23. maddelerden; Engellerle Mücadele alt boyutu ise 1, 13 ve 21. maddelerden oluşmuştur. Bu çalışmada Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.81 olarak bulundu.

Problem Çözme Envanteri (PÇE): 1982 yılında Heppner ve Petersen tarafından geliştirilen ve 1990 yılında Taylan tarafından Türkçe’ye uyarlanan ölçek, bireyin problem çözme konusunda algılarını, yaklaşım biçimini ölçen kendini değerlendirme türünde bir ölçektir (15,16). 35 maddeden oluşur ve 1-6 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte verilen cevaplara 1 ile 6 arasında değişen puan verilmektedir. Puanlama esnasında 9., 22. ve 29. maddeler puanlama dışı tutulmaktadır. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30. ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir. Bu maddelerin yeterli problem çözme becerilerini temsil ettiği varsayılmaktadır. PÇE puan aralığı 32-192 olup 3 alt boyut içermektedir. “Problem çözüme kendine güven” puan aralığı 11-66, “Yaklaşma-kaçınma” puan aralığı 16-96 ve “ Kişisel kontrol” puan aralığı 5-30’ dur. Kişinin yeni problemleri çözme yeteneğine olan inancını ifade eden “problem çözme güveni” (PÇG): (5,10,11,12,19,23,24,27,33,34,35. maddeler), gelecekte başvurmak için ilk problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek ve değişik alternatif çözümler için aktif bir biçimde araştırma yapmayı ifade eden “yaklaşma-kaçınma” biçimi (YK): (1,2,4,6,7,8

,13,15,16,17,18,20,21,28,30,31. maddeler) ve sorunlu durumlarda kişilerin kontrolünü sürdürme yeteneğini belirten ”kişisel kontrol” boyutudur (KK): (13,14,25,26,27,32. maddeler) (1, 17). Ölçekten alınan toplam puanların düşüklüğü katılımcıların problemleri çözüme etkin olduğunu gösterirken; alınan toplam puanların yüksekliği ise bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını ifade etmektedir. Bu çalışmada Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.85 olarak bulundu.

Veri toplama araçları, her bir sınıfa ayrı zamanlarda gidilerek, öğrencilere araştırma ve ölçekle ilgili açıklamalar yapılarak, çalışmaya katılımın gönüllü olduğunun altı çizilerek araştırmacılar tarafından uygulandı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen veriler araştırmacı tarafından bilgisayarda Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 24 paket programı kullanılarak değerlendirildi. Elde edilen verilerin karşılaştırılmasında ANOVA testi ve daha ileri analizlerde Tukey posthoc testi kullanıldı. Ölçekler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapıldı. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Öz-bildirime dayalı anket yöntemiyle elde edilen çalışma sonuçları sadece Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerine genellenebilmektedir.

BULGULAR

Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında verilerin dağılımı açısından anlamlı bir fark gözlenmedi ($p > 0.5$).

Tablo 1. Hemşirelik Öğrencilerinin ÖEYÖ ve PÇE'den Aldıkları Puan Ortalamalarının ve Alt Boyutlarında Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı – Niğde, 2019	
ÖEYÖ ve alt boyutları	$\bar{X} \pm SS$
Toplam Özyeterlilik	85.71 $\pm$ 13.45
Alt Boyutlar	
Davranışa Başlama	30.53 $\pm$ 5.51
Davranışı Sürdürme	27.17 $\pm$ 4.93
Davranışı Tamamlama	18.88 $\pm$ 4.94
Engellerle Mücadele	9.123 $\pm$ 2.39
Problem Çözme	90.26 $\pm$ 19.72
Alt Boyutlar	
Problem Çözme Güveni	28.06 $\pm$ 8.75
Yaklaşma-kaçınma	44.78 $\pm$ 11.14
Kişisel Kontrol	20.96 $\pm$ 3.97

Öğrencilerin toplam ÖEYÖ puan ortalaması 85.71 $\pm$ 13.45 olarak hesaplandı. Toplam puan ortalamaları ve alt boyutlarına göre puan ortalamaları incelendiğinde engellerle mücadele alt boyutu dışında orta/yüksek düzeyde olduğu saptandı. Engellerle mücadele alt boyutunda ise öğrencilerin orta puan aralığında olduğu tespit edildi (Tablo 1).

Öğrencilerin PÇE puan ortalaması 90.26 $\pm$ 19.72 olarak hesaplandı. Toplam puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptandı. Problem çözme güveni ve yaklaşma-kaçınma alt boyutlarının orta düzeyde olduğu görülürken; kişisel kontrol alt boyutunun düşük olduğu tespit edildi (Tablo 1).

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre ÖEYÖ Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı– Niğde, 2019						
	1. Sınıf (n= 92)	2. Sınıf (n= 82)	3. Sınıf (n= 85)	4. Sınıf (n= 81)	F	p
	$\bar{X} \pm SS$					
Toplam yeterlilik Öz-	88.05 $\pm$ 11.71	87.55 $\pm$ 11.55	83.25 $\pm$ 14.66	83.73 $\pm$ 15.17	3.042	0.029
Alt Boyutlar						
Davranışa Başlama	31.01 $\pm$ 4.53	31.60 $\pm$ 4.82	29.36 $\pm$ 6.12	30.09 $\pm$ 6.30	2.783	0.041
Davranışı Sürdürme	28.16 $\pm$ 4.35	28.19 $\pm$ 4.31	26.22 $\pm$ 5.69	25.99 $\pm$ 4.90	5.223	0.002
D a v r a n ı ş ı T a m a m l a m a	19.47 $\pm$ 3.83	18.73 $\pm$ 3.76	18.46 $\pm$ 4.02	18.81 $\pm$ 7.41	0.666	0.574
E n g e l l e r l e M ü c a d e l e	9.39 $\pm$ 2.58	9.02 $\pm$ 2.29	9.20 $\pm$ 2.28	8.84 $\pm$ 2.36	0.844	0.470

ÖEYÖ puanları sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında, davranışı tamamlama ve engellerle mücadele alt boyutları dışında diğer alt boyutlar ve toplam ÖEYÖ puanlarının anlamlı olarak farklı olduğu görüldü ($p < 0.5$). Toplam puan açısından bakıldığında 1. ve 2. sınıfların puan ortalamaları 3. ve 4. sınıfların puan ortalamalarından istatistiksel açıdan anlamlı yüksektir. Benzer şekilde davranışa başlama ve davranışı sürdürme alt boyutları puan ortalamaları 1 ve 2. sınıflarda benzer ve 3. ve 4. sınıflara göre yüksek olarak bulundu (Tablo 2).

Farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğrencilerin problem çözme düzeyleri ve alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmadı (Tablo 3) ($p > 0.5$).

PÇE ile ÖEYÖ toplam puanı ve alt grupları arasında yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda orta düzeyde anlamlı ve negatif bir ilişki saptandı ($p < 0.5$). Öz-yeterlilik düzeyleri yüksek olan öğrencilerde problem çözme becerisinin de yüksek olduğu tespit edildi (Tablo 4).

Tablo 3. Hemşirelik Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre PÇE ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı – Niğde, 2019

	1. Sınıf (n= 92)	2. Sınıf (n= 82)	3. Sınıf (n= 85)	4. Sınıf (n= 81)	F	p
	$\bar{X} \pm SS$					
Problem Çözme						
	90.37 ± 20.55	88.32 ± 16.80	90.79 ± 20.39	91.55 ± 21.00	0.402	0.752
Alt Boyutlar						
Problem Çözme Güveni	27.97 ± 9.43	27.41 ± 7.92	28.26 ± 8.46	28.64 ± 9.16	0.288	0.834
Yaklaşma-kaçınma	44.80 ± 11.64	44.05 ± 9.56	44.95 ± 11.55	45.31 ± 11.77	0.186	0.906
Kişisel Kontrol	21.06 ± 3.58	20.53 ± 3.72	21.08 ± 4.69	21.16 ± 3.86	0.423	0.736

Tablo 4. Hemşirelik Öğrencilerinin PÇE ile ÖEYÖ Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Dağılımı– Niğde, 2019

(n = 340)		Özyeterlilik Puanı	Problem Çözme Puanı	Davranışa Başlama	Davranışı Sürdürme	Davranışı tamamlama	Engellerle Mücadele	PÇG	PÇG	PÇG	
		r	P	r	P	r	P	r	P	r	P
Özyeterlilik	r	1									
	P										
Problem Çözme	r	-.480	1								
	P	.000									
Davranışa Başlama	r	.807	-.421	1							
	P	.000	.000								
Davranışı Sürdürme	r	.830	-.348	.639	1						
	P	.000	.000	.000							
Davranışı tamamlama	r	.727	-.366	.338	.390	1					
	P	.000	.000	.000	.000						
Engellerle Mücadele	r	.551	-.254	.220	.329	.442	1				
	P	.000	.000	.000	.000	.000					
PÇG	r	-.417	.867	-.359	-.302	-.331	-.208	1			
	P	.000	.000	.000	.000	.000	.000				
YK	r	-.439	.926	-.377	-.319	-.340	-.242	.672	1		
	P	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000			
KK	r	-.198	.472	-.232	-.168	-.062	-.104	.244	.349	1	
	P	.000	.000	.000	.02	.255	.054	.000	.000		

PÇG: Problem çözme güveni. YK: Yaklaşma-kaçınma. KK: Kişisel kontrol.

TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencileri lisans eğitimleri boyunca bilimsel problem çözme yönteminden yararlanarak hem uygulama esnasında hem de mezun olduklarında meslek hayatlarında karşılaşacakları sorunları çözüme kavuşturmaya çalışmaktadır. Problem çözme becerisinin yanı sıra doğru kararlar almalarında yol gösterici olan,

bununla birlikte sorun çözmeye ne kadar başarılı olacağını da belirleyen öz-yeterlilik algısının da gelişmiş olması önem arz etmektedir (18,19).

Hemşirelik öğrencilerinde öz- yeterlilik algısı ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin belirlenmesinin hedeflendiği bu çalışmada öğrencilerin toplam ÖEYÖ puan ortalaması 85.71 ±13.45 olarak hesaplanmıştır. Toplam

puan ortalamaları ve alt boyutları incelendiğinde engellerle mücadele alt boyutu dışında orta/yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Engellerle mücadele alt boyutunda ise öğrenciler orta puan aralığında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Yapılan çalışmalar incelendiğinde bu araştırma bulgusu ile uyumlu olduğu gözlenmiştir (20-21). Bu veriler, öz-yeterlilik seviyeleri orta/yüksek olan öğrencilerin engellerle mücadelede zorlandıklarını göstermektedir. Bununla birlikte zorlu bir sınav sürecinden sonra üniversiteye kayıt yaptırmayı başaran öğrencilerin öz-yeterliliklerinin orta/yüksek olması beklenen bir sonuç olarak düşünülebilir.

Öğrencilerin PÇE puan ortalaması 90.26 ± 19.72 olarak hesaplanmıştır. Toplam puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Problem çözme güveni ve yaklaşma-kaçınma alt boyutlarının orta düzeyde olduğu görülürken; kişisel kontrol alt boyutunun düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Problem çözme becerisinin belirlendiği çalışmalar (22-25) incelendiğinde bu çalışmanın bulgularına benzer bulgular görülmektedir. Eğitim sistemi, aile ve çevrenin kontrolcü tutumu bu sonucu etkileyen faktörler arasında sayılabilir. Aynı zamanda öğrencilerin birçoğu alışılagelmiş yaşam tarzlarından ve güvenli yaşam alanlarından ayrılıp üniversite hayatına adım atmaktadır. Bu nedenle bireysel olarak sorunlarla başa çıkabilme ve problem çözme becerilerinin orta düzeyde olması beklenebilir.

ÖEYÖ puanları sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında, davranışı tamamlama ve engellerle mücadele alt boyutları dışında diğer alt boyutlar ve toplam ÖEYÖ puanlarının anlamlı olarak farklı olduğu görülmüştür. Toplam puan ortalamaları açısından incelendiğinde 1. ve 2. sınıfların puan ortalamaları, 3. ve 4. sınıflarından yüksek ve istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde davranışa başlama ve davranışı sürdürme alt boyutları da yine 1 ve 2. sınıflarda benzer ve 3. ve 4. sınıflara göre yüksek olarak bulunmuştur (Tablo 2). Bu veriler üniversite eğitiminin ilk iki yılında öz-yeterlilik puanlarının yüksek, son iki yılda düşük olduğunu göstermektedir. Üniversite eğitiminin son iki yılında öğrencilerin aldıkları

bilgi düzeylerinin ve tecrübelerinin artması ile birlikte öz-yeterliliklerinin yüksek düzeyde olması beklenirken, elde edilen veriler bu beklenenin tersi bir durumu gözler önüne sermektedir. Bu durum mevcut hemşirelik müfredatında sorunlar ya da eksikler olduğunu, eğitim sistemi ve öğretim yöntemlerinin yeterli olmadığını düşündürülebilir. Bu araştırma bulgusuna paralel olarak incelenen birçok çalışmada da sınıf düzeyine göre öz-yeterlilik düzeyinin farklılık gösterdiği saptanmıştır (26-28). Bu araştırma bulgularından farklı olarak yapılan birçok çalışmada ise sınıflar arasında öz-yeterlilik düzeyinin farklılık göstermediği tespit edilmiştir (29,30). Bu durum hemşirelik eğitiminin eksikliklerinin gözden geçirilerek belirlenmesi ve giderilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğrencilerin problem çözme düzeyleri ve alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır (Tablo 3). Üniversite eğitiminde yükselen düzeyde bir problem çözme becerisi beklenirken, sınıflar arasında fark olmaması yine hemşirelik eğitim-öğretimi ile ilgili sorunları düşündürmektedir.

Bu araştırma bulgusuna benzer olarak yapılan çalışmalarda da farklı sınıf düzeyinin öğrencilerin problem çözme becerisini üzerinde etkili olmadığı görülmüştür (31-33). Bu araştırma bulgusundan farklı olarak bazı çalışmalarda ise öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe problem çözme beceri puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artış gösterdiği belirlenmiştir (34,35). Problem çözme becerisi; algılanan sosyal destek, etkili problem çözmeyi hedef alan eğitim, iç kontrollü davranış özelliği, cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi gibi değişkenlerle ilişkili bir beceridir. Bu nedenle bu çalışmada sınıf değişkenine göre problem çözme becerisinin değişiklik göstermediği düşünülmektedir. PÇE ile ÖEYÖ toplam puanı ve alt grupları arasında orta düzeyde anlamlı ve negatif bir ilişki saptanmıştır. Öz-yeterlilik düzeyleri yüksek olan öğrencilerde problem çözme becerisinin de yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Literatürde yapılan birçok çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir (36-38). Bandura (2)

çalışmasında öz-yeterlik düzeyi yüksek olan bireylerin akademik çalışmalarını planlama ve uygulamada kendilerine güven duyduklarını göstermiştir.

Sonuç olarak, hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik seviyelerinin orta düzeyde olduğu, 1. ve 2. sınıfların 3. ve 4. sınıflara göre daha yüksek olduğu tespit edildi. Öğrencilerin problem çözme becerileri irdelendiğinde toplam puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptandı. Problem çözme güveni ve yaklaşma-kaçınma alt boyutlarının orta düzeyde olduğu görülürken; kişisel kontrol alt boyutunun düşük olduğu tespit edildi. Sınıflar arasında ise problem çözme becerisi açısından fark olmadığı tespit edildi.

Hemşirelik eğitiminde problemi fark etme ve çözümleme isteğinin geliştirilmesi mezunların ortaya koyacağı davranışları etkileyecektir. Bu nedenle hemşirelik eğitimi bu eksikleri tamamlayacak şekilde revize edilebilir. Bununla birlikte hemşirelik öğrencilerinin eğitiminde öğrencilerin olumlu yönleri desteklenmeli, karmaşık uygulamalar kademeli olarak basit hale getirilebilir. Bu yöntemlerle öğrencilerin öz-yeterlilik düzeyleri ve problem çözme becerileri geliştirilebilir. Beklenenin aksine sınıflar ilerledikçe öz-yeterlilik düzeyleri ve problem çözme becerilerinde yükselme olmamaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda öğretim yöntemleri ile ilgili modeller gözden geçirilebilir.

Çıkar çatışması ve finansman beyanı: Bu çalışmada çıkar çatışması yoktur ve finansman desteği alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Bandura A. A social cognitive theory of personality. In L. Pervin & O. John (Eds.), *Handbook of personality*. 2nd ed. New York: Guilford;1999: 154-196.
2. Bandura A. A cognitive theory: an agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 2001; 52: 1-26.
3. Kızılcı S, Mert H, Küçükçüçlü Ö, Yardımcı T. Hemşirelik Fakültesi Öğrencilerinin Öz Etkililik Düzeyinin Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2015; 8(2): 95-100.
4. Akkuş Z. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnanç Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir

Çalışma. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 2013; 20: 102-116.

5. Altunçekiç A, Yaman S, Koray Ö. Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (Kastamonu ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2013; 13(1): 93-102.
6. Yalçın B, Tetik S, Açıkgöz A. Yükseköğretim Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisi Algıları İle Kontrol Odağı Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2010; 2(2): 19-27.
7. Hamarta E, Baltacı Ö, Üre Ö, Demirbaş, E. Lise öğrencilerinin utangaçlıklarının algılanan anne baba tutumları ve problem çözme yaklaşımları açısından incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2010; 73-82.
8. Yalnız A. Akademik öz-yeterlik: olumlu ve olumsuz duygulanımın yordayıcı rolü. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2014; 3(2): 95-101.
9. Coşkun AB. Ergenlerin Öz Yeterlilik Düzeyleri İle Öz Bakım Gücü Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Mersin; 2018.
10. Şahin N, Şahin NH, Heppner PP. Psychometric Properties of the Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Students. *Cognitive Therapy and Research*, 1993; 4 (17): 379-396.
11. Zimmerman BJ. A social cognitive view of self-regulated academic learning. *Journal of Educational Psychology*, 1989; (3): 329-339.
12. Yüksel A. Hemşirelik Öğrencilerinin Problem Çözme Öz Değerlendirme Sonuçları ve Etkileyen Faktörler Araştırma Nursing Students' Self Evaluation of Problem Solving Skills and Related Factors, Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 2015; 37-49.
13. Sherer M, Maddux J. The self-efficacy scale construction and validation. *Psychological Reports*, 1982; 51: 663-671.
14. Gözümlü S, Aksayan S. Öz-etkililik-yeterlilik ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 1999; 2(1):21-32.
15. Heppner PP, Petersen C. The development and implications of personal problem solving- inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 1982; 29(1):66-75.
16. Taylan S. Heppner'in problem çözme envanterinin uyarlama, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara; 1990.

17. Yıldız NO, Özen G, Bostancı TG. *The effects of oneday outdoor education on self-efficacy. Journal of Human Sciences. 2016;13(3):6098-6103.*
18. Akbay SE, Gizir CA. *Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı: Akademik Güdülenme, Akademik Özyeterlilik ve Akademik Yükleme Stilllerinin Rolü. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2010; 6(1):60-78.*
19. Karadağ E, Aksoy DY, Ucuzal M. *Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Özetkililik-Yeterlilik Düzeyleri. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2009; 4(1):13-20.*
20. Albayrak F, Gerçeklioğlu G. *Öğrencilerin Öz-Etkililik-Yeterlilik Algıları ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2013; 2(1):40-51.*
21. Yardımcı F, Başbakkal Z. *İlköğretim Öğrencilerinin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin ve Etkileyen Değişkenlerin İncelenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2011; 27(2): 19-33.*
22. Oğuz V, Akyol A. *Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2015; 44 (1): 105-122.*
23. Arslan C. *Kişiler Arası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2005;(14) : 75-93.*
24. Yaman S, Yalçın N. *Fen Eğitiminde Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Problem Çözme ve Öz-Yeterlilik İnanç Düzeylerinin Gelişimine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2005; 29: 229-236.*
25. Federici RA, Skaalvik EM. *Principal Self-Efficacy and workengagement: Assessing A Norwegianprincipal Self-Efficacy scale. Social psychology of Education, 2011; 14 (4): 575-600.*
26. Vancouver JB, Thompson, CM, Williams AA. *The Changing Signs In The Relationships Between Self-Efficacy, Personal Goals, and Performance. Journal of Applied Psychology, 2001; 86: 605-620.*
27. Owen S, Froman RD. *Academic self-efficacy in at-risk elementary students. Journal of Research in Education, 1992; 2(1): 3-7.*
28. Johnson KF. *The influence of school connectedness and academic self efficacy on self-reported norm related pro-social behavior. Phd Thesis, Pennsylvania State University, Pennsylvania; 2011.*
29. Pruett KA. *The impact of freshman year learning community participation on students' self-reported sense of meaning in life, academic self-efficacy and commitment to academic major at the beginning of the second academic year. Phd Thesis, Auburn University, Alabama; 2011.*
30. Thomas-Spiegel JK. *The relationship of academic self-efficacy to successful course completion. Phd Thesis, Capella University, Minneapolis; 2006.*
31. Keskin G, Yıldırım G. *Yapısalcı Yaklaşım Normlarında Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme, Otonomi, Çoklu Zeka Durumlarının Değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2008; 9(16): 196-211.*
32. Koç Z, Koyuncu S, Sağlam Z. *Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Problem Çözme Beceri Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 2014; 12 (1): 41-50.*
33. Aksan N, Sözer MA. *Üniversite Öğrencilerinin Epistemolojik İnançları ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007; 8(1): 31-50.*
34. Dönmez KH. *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin (1., 2., 3., ve 4. sınıf) Sosyal Öz-Yeterlilikleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara; 2010.*
35. Bezci Ş. *Taekwondo Antrenörlerinin Stresle Başa Çıkma ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara; 2010.*
36. Behjoo BM. *The Relationship Among Self-Efficacy, Academic Self-Efficacy, Problem Solving Skills and Foreign Language Achievement. Master Thesis, Hacettepe University Graduate School of Social Science, Ankara; 2013.*
37. Karademir N. *Coğrafya Öğretmenlerinin Alanlarına İlişkin Öz-Yeterlilik Algılarının İncelenmesi. e-Journal of New World Sciences Academy, 2010; 5(4), 2034-2048.*
38. Kesgin E. *Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Problem Çözme Yaklaşımlarını Kullanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, 2006.*